

УЛОГАТА НА ГРЧКАТА ПОЛИЦИЈА ВО ГРАДЕЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ НАЦИОНАЛЕН ИДЕНТИТЕТ ВО ГРЦИЈА

Почетокот на Балканските војни (1912-1913) значеше и почеток на крајот на османлиската доминација на Балканскиот полуостров. Од друга страна, крајот на војната и Букурешкиот договор (1913) го реши повеќедеценискиот територијален спор меѓу нациите-држави, вклучени како сојузнички на почетокот од војната. Според одредбите на Договорот, територијата на Македонија беше поделена меѓу Грција, Србија и Бугарија. Официјалните влади на трите балкански држави започнаа слободно да ја спроведуваат асимилаторската кампања, чија цел беше припојување на населението од новоздобиените делови на Македонија во сопствените нации-држави (Каракасиду, 2003:81). 'Правото' на кое се базираше ваквата политика произлегуваше од државниот суверенитет врз територијата и населението кои припаднаа на трите држави по Договорот од 1913 година. Според Гелнер, државата е онаа институција или збир на институции, кои специјално се занимаваат со спроведувањето на редот, а такви институции се полициските сили и судовите (Гелнер, 2001:9). Токму во таа насока, споменатите институции, како и останатите кои произлегуваат од државната структура, се впуштиле во трансформирање на етничкиот идентитет и создавање на 'вистинска' национална свест меѓу македонското население. За да една територијална политичка единица стане етничко хомогена, како што се преставуваа и кон што тежнееа балканските држави, потребно беше физички да бидат острани, убивани или асимилирани сите неприпадниците на нацијата (Гелнер, 2001:7). Оттука, а со цел да се постигне тој ефект, националните институции на трите споменати балкански држави спроведувале и се'уште спроведуваат најразлични мерки и активности, не секогаш идентични, т.е. прилагодувајќи ги според околностите во сопствените држави, но секогаш со иста цел, односно, како што и погоре споменавме во текстот, со механизмите на државниот суверенитет и на власта да го трансформираат колективниот идентитет и свеста на Македонецот (Каракасиду, 2003:82).

Сепак, целта на овој текст не е научно да се обработи процесот на трансформирање и создавање на друг национален идентитет на дел од македонскиот народ кој денес живее во соседните држави, туку преку

свои согледувања, сознанија, заклучоци, но и од лични искуства и контакти да се обидам да го преставам функционирањето на една од институциите во грчката држава. Станува збор за делувањето на грчката полицијата, пред се' тајната, во последните неколку децении во деловите населени со етнички Македонци во Северна Грција. Намерно го испуштам периодот од подалечното минато, бидејќи за начинот на спроведувањето на грчката национална политика од страна на оваа институција е доста пишувано. Во секој случај, резултатите од дејствувањето на полицијата во тоа време, чиј резултат беше всадување на страв меѓу месното македонско население, а со цел да се поттиснат нивните етничките карактеристики, како на пример, забраната за говорење на македонскиот јазик или, пак, негувањето на културните традиции, меѓу постарите генерации се видливи и ден-денес. Во комуникацијата со постарата генерација и во секојдневниот нивен живот може да се забележи постојано присуство на страв, чувство кое е постојано присутно. Ако сака некој да направи разговор со поединци од постарата генерација на Македонци за нивниот живот или, пак, за 'табу темата' во грчкото општество ќе најде на непријатна ситуација. Соговорникот најпрвин внимателно ќе го разгледа просторот околу себе, бидејќи секогаш мисли дека некој го слуша или прислушкува, дека неговиот исказ може да заврши во полициските служби. Но и откако ќе се осигури дека може слободно да говори, неговиот глас е многу тивок, едноставно тој шепоти. Доверба често се нема ниту кај најблискиот сосед, па дури и роднина, а тоа е резултат на постојаното присуство на полицијата во секојдневниот живот, т.е. практика од минатото и денешницата да се 'врбуваат' доушници и шпиони кои ќе известуваат за 'ненационални' активности и дела кои го 'загрозуваат' државниот интегритет на грчката држава. Од друга страна, карактеристично е што тој страв, во многу случаи, старите генерации го пренесуваат и на своите идни поколенија. Одговорот кој ќе го добиете на ова појава е следниот: 'ние тргавме многу маки од тоа што сме, не сакаме истото да го поминат и нашите деца и внуци, знаеш, работа тешко се наоѓа, а уште ако бидат наречени 'Скопјанос' никогаш нема да најдат', или, пак, постои можност да ја изгубат постојната работа. Ваквата психологија на страв, постарите генерации индиректно ја пренесуваат и на новите поколенија, а резултатот од тоа е постепеното исчезнување на македонскиот јазик, традиција, култура и сеќавањето за минатото на својот народ.

Постои уште еден феномен меѓу етничките Македонците во Грција. Станува збор за постоење комплекс на пониска вредност и срам од своето етничко потекло. Повторно, ваквата појава е резултат на реакција од повеќедецениското омаловажување, понижување и

дискриминација на македонското население од страна на државните и црковните власти во Грција. Треба да се забележи дека голема улога во овој процес има и односот на етничко грчкото население кон своите соседи, соселани или сограѓани, т.е. кон оние 'другите' – етничките Македонци. Ваквото чувство рефлектира 'желба и потреба' кај добар дел од Македонците постојано да го докажуваат своето 'грчко потекло и грчки национални чувства'. Како пример ќе посочиме два случаevi. Првиот се однесува на книгата на Анастасија Каракасиду – 'Полиња жито, ридишта крв'. Во неа, како што напишала во предговорот, авторката се нафатила да ревидира некои претпоставки врз кои е изградена националната идеологија во Грција, особено националниот идентитет и мит во грчка Македонија, поради што во неа 'видоа расипничка ќерка на нацијата која застранила' (Каракасиду, 2002). Сепак, најжестоката реакција пристигна токму од жителите на Гувезна (Асирос), со чија помош Каракисиду, како антрополог, го имаше создадено ова научно дело. После издавањето на книгата и жестоката реакција од страна на националистички настроената јавност во Грција, жителите на Гувезна, чувствувајќи се 'предадени' од авторката, реагираа жестоко не само до едно неделно списание, туку и до Министерството за Македонија и Тракија и до директорот за внатрешни работи во Окружната канцеларија во Солун (Каракасиду, 2002:272). Научните сознанијата на авторката, во кои тие се пронајдоа, од нивна страна беа протолкувани како обид на Каракасиду да ги претстави како не Грци, што за нив преставувало 'навреда'. Исто така, тие тврделе дека никогаш не биле 'двојазични' и дека се 'чисти Грци, дваесет и четирикаратни, и по јазик и по национална свест'. И вториот пример е скоро идентичен на првиот. Станува збор за реакција на жител од село во Кајларско, во која авторот напшал дека се чувствува 'навреден' заради наводното 'фалсификување на историскиот идентитет' на жителите на селото од страна на Кожанската митрополија. Всушност целта на реакција е именувањето на селото од митрополијата како 'славофоно' (словенојазично) во годишниот календар за 2010 година (в. Дутикџ, 29.12.2009).

Како и да е, во северните делови од грчката држава, особено реоните населени со етничко македонско население, практика е да бидат ангажирани и испратени најдобрите луѓе од полицијата. Исто така, често се случува полициските станици да бидат засилени со дополнителни сили од други делови на Грција. Ваквиот пристап на официјална Атина предизвикува постојано влијание на полицијата во секојдневниот живот на граѓаните од грчка Македонија. Големата улога на грчката полиција во националната политика го потврдува и Каракасиду, таа забележува дека полицискиот и воениот персонал дава

и политички предлози, со цел формирање на соодветна владина политика спрема 'славофоното' население (Каракасиду, 2003:109). Од друга страна, колку што е поголем притисокот врз една етничка заедница од страна на доминантниот етникум или државните инструменти, толку е поголема можноста за реакција на таквиот притисок. Така на пример, во раните деведесети години од минатиот век грчката специјална полиција се обиде, и успеа во намерата, на сила да го прекине чествувањето на празникот Св. Илија (Илинден) во с. Овчарани. Резултатите од ваквиот однос на грчката држава беа видливи веќе наредниот ден. Имено, жителите на Овчарани ги остраниле сите државни симболи од селото, а манифестацијата од година во година е се' помасовна. Слична беше реакцијата и во с. Забрдени, кога пред две години имаше жестока реакција од страна на месните Македонци поради обидот на грчката војска да изгради воен полигон во атарот на селото. Во тој случај имаше и близок физички контакт меѓу жителите од селото и грчката полиција, а неколкумина Македонци беа затворени.

Во мај оваа година беше испечатен првиот број на весникот 'Нова Зора'. Одлично примен од македонското население во Егејскиот дел на Македонија, со тенденција позитивно да влијае во будуње и оформување на националниот идентитет на добар дел од етничките Македонци во Грција. Ваквите процеси беа доволен сигнал за активирање на грчката тајна полиција во насока на спречување на слободното дистрибуирање на весникот. Службените лица на 'Националната служба за информации' (ЕУП) на неколку пати им се закануваа на дистрибутерите на весникот, а овој притисок кулминираше со демолирање на автомобилот на еден активист на 'Виножито', кој активно е вклучен во дистрибуција на весникот, во центарот на Лерин од непознати луѓе, а настанот до ден-денес не е расветлен. Исто така, во населените места каде што бесплатно се дели весникот се забележува присуство и агитација на униформирани и цивилни полициски службеници, со цел истиот да не биде прифатен од населението. А често се пропагира дека весникот е 'ефтина скопска пропаганда'.

Сепак, директен повод да биде напишан овој текст е фактот што и самиот автор за време на неговиот последен престој во Грција беше сведок на начинот на делување на грчката полиција. Уште првиот ден, 19 јули, од прославата на празникот Св. Илија (Илинден) во с. Овчарани можеше да се забележи засилено полициско присуство на униформирани, но и цивилни полициски службеници. Посебен впечаток оставаше очигледното присуство неуниформирани лица, кои беа околу и во самиот училишен двор каде што се оддржуваше манифестација.

Нивното присуство не ни се обидуваа да го сокријат, напротив, демонстрираа своевидна сила, со која требаше да им се покаже на присутните дека некој постојано ги набљудува, снима и следи. Посебно на 'мета' беа активистите на 'Виножито'. Се пратеше кој со кога комуницира, а посебно ако забележаа дека говорат со жителите од селото или со големиот број на Македонци, кои беа дојдени од сите делови на Сверна Грција. Целта беше јасна, спречување на 'вирусот' на македонштината да 'зарази' што поголем број присутни на празнувањето.

Наредниот ден, 20 јули, една поголема група на Македонци, од сите делови на етничка Македонија, со три автомобили се упативме од Лерин кон с. Неред. Присутна беше и една телевизиска екипа од Скопје, која требаше да направи репортажа во селото. Уште од самиот излез на градот забележав дека еден автомобил постојано не следи. Ова сознание, пред да застанеме во ресторанот пред селото, им го соопштив и на останатите присутни во автомобилот. Веднаш штом ги паркиравме автомобилите ги известивме и останатите присутни, а автомобилот што не следеше се паркира на околу 20-тина метри од нас. Павле Воскопулос веднаш се упати кон 'неидентификуваниот' автомобил, а тој во истиот момент со голема брзина го напушти местото. Отткако седнавме во ресторанот, по десетина минути повторно на истото место се паркира непознатото лице. Исто како и првиот пат, Воскопулос се упати кон него, со цел да се пошегува и да го покани да ни се придружи. Но откако си разменија неколку реченици, 'неидентификуваното лице' повторно го напушти место, довикуваќи му на Павле - 'тоа ми е работа'. Потоа не го видовме повторно, а Павле ни раскажа уште неколку доживувања и искуства од поблиското минато, слични на последниот настан.

Како и да е, вечерта на 20 јули, на централното чествување на празникот Илинден во с. Овчарани се повтори сликата од претходниот ден, со единствен исклучок, што цивилните полициски службеници се однесуваа поагресивно, па дури и со вербални закани кон одредени поединци. Ваквиот своевиден полициски притисок од страна на грчката држава треба јасно да им стави дознаење на етничките Македонци во Грција дека институциите на државата ги следат во секој чекор, а последиците од тоа ги чувствуваат во секојдневниот живот, без разлика дали станува збор за вработување, школување или било каква институционална помош или потреба од државата.